

บทที่ ๕

การพัฒนาจริยธรรม ในวิชาชีพ

จริยธรรมวิชาชีพ (professional ethics) หมายถึง แนวทางและข้อที่พึงประพฤติปฏิบัติ รวมไปถึงข้อห้ามสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อมิให้วิชาชีพนั้น ๆ ต้องเสื่อมเสีย โดยการทำงานใดที่จะถือว่าเป็นวิชาชีพได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบต่อไปนี้ (กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ และเชษฐ รัชดาพรรณานิกุล, ๒๕๕๗)

๑. เป็นอาชีพในแง่ที่เป็นการทำงานที่มีการอุทิศตนไปตลอดชีวิต
๒. การงานนั้นต้องได้รับการสั่งสอนอบรมที่เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องอบรมกันเป็นเวลานานหลายปี
๓. ผู้ทำการทำงานประเภทนี้ จะมีชุมชนหรือหมู่คณะที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญในจรรยาบรรณ เกียรติยศ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพของตน และมีองค์กรหรือกระบวนการเพื่อสอดส่องพิทักษ์รักษาขนบธรรมเนียม เกียรติยศ ศักดิ์ศรี และวิชาชีพ

ลีวาลี คิริไล (๒๕๕๖) อธิบายคำว่า “วิชาชีพ” (profession) มาจากภาษาละติน proteri แปลว่า เป็นผู้มีความรู้ ให้บริการอย่างมีมาตรฐานอย่างเป็นระบบ มีจรรยาบรรณ และมุ่งประโยชน์ที่เกิดแก่ผู้รับบริการเป็นสำคัญ

ความสำคัญของจริยธรรมต่อวิชาชีพการพยาบาล

จริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลให้ มีคุณภาพมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือไว้วางใจของสังคม จริยธรรมจึง มีความสำคัญต่อวิชาชีพการพยาบาล ดังนี้

๑. เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลยึดถือปฏิบัติอย่าง ถูกต้อง เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยได้รับบริการที่ดี เช่น ได้รับการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับการยอมรับในความเป็นบุคคล ได้รับความเสมอภาคในการ รับบริการพยาบาล

๒. ช่วยควบคุมมาตรฐานและประกันคุณภาพของการปฏิบัติการพยาบาล ถ้าผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติการพยาบาลด้วยจิตสำนึก (conscience) ในการช่วย ชีวิตและบรรเทาความเจ็บป่วย ความทุกข์ทรมานแก่ผู้ป่วยตามขอบเขตหน้าที่ ความรับผิดชอบ จะส่งผลให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตของผู้รับบริการ

๓. ช่วยควบคุมจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลเนื่องจากมี จรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งเป็นกฎระเบียบ ข้อบังคับชัดเจนที่กำกับพฤติกรรมของ ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ให้ปฏิบัติการพยาบาลอย่างถูกต้องตามมาตรฐาน วิชาชีพ

๔. ส่งเสริมให้วิชาชีพการพยาบาลมีภาพลักษณ์ที่ดี มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ได้รับการยอมรับและยกย่องจากสังคม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพ แก่ผู้ประกอบวิชาชีพ และยังเป็นการผดุงเกียรติยศและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพด้วย

๕. ช่วยลดปัญหาทางกฎหมายที่อาจเกิดจากการประกอบวิชาชีพ จึงเป็น การช่วยปกป้องผู้ประกอบวิชาชีพให้ปลอดภัยจากการถูกฟ้องร้อง

๖. ช่วยให้มีสัมพันธภาพที่ดี รวมทั้งลดปัญหาความขัดแย้งทางจริยธรรม ระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลกับผู้ร่วมงาน รวมทั้งผู้ป่วยและญาติ

จริยธรรมทางการพยาบาล

จริยธรรมทางการพยาบาล หมายถึง การปฏิบัติกรพยาบาลอย่างมีมนุษยธรรม มีความเมตตากรุณา มีความอ่อนโยน มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ โดยการพิจารณาถึงองค์ประกอบของปัญหาในทุกด้านที่ส่งผลกระทบต่อผู้ป่วย ไม่ยึดติดในมุมมองเพียงด้านใดด้านหนึ่ง ให้ความสำคัญต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกด้าน และองค์ประกอบที่สำคัญที่มีพื้นฐานอยู่บนจริยธรรม ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติต่อผู้ป่วยในฐานะที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน จริยธรรมทางการพยาบาล (สิวลี ศิริไล, ๒๕๕๖) ประกอบด้วย

๑. ความเอื้ออาทร (caring) ความเอื้ออาทรเป็นสิ่งสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย ความเอื้ออาทรมีความหมายคล้ายคลึงกับความอบอุ่น แต่มีความหมายลึกซึ้งกว่า ความเอื้ออาทรเกิดจากการตระหนักในคุณค่าของบุคคล ความเข้าใจในชีวิตมนุษย์และก่อให้เกิดความรู้สึกปรารถนาดีต่อกัน โดยการแสดงออกคือ ความอ่อนโยน ความห่วงใย ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ใส่ใจต่อความรู้สึกของผู้ป่วย การปฏิบัติในลักษณะของความเอื้ออาทรคือ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ใส่ใจต่อความรู้สึกของผู้ป่วย ความเอื้ออาทรจะก่อให้เกิดความรู้สึกคุ้นเคย เป็นกันเอง และอบอุ่นใจแก่ผู้ป่วย

๒. ความเชื่อถือและไว้วางใจ (trust and condence) ความรู้สึกเชื่อถือและไว้วางใจ คือ ความรู้สึกที่เกิดจากความตระหนักหรือรู้ว่าบุคคลทุกคนต้องการความช่วยเหลือ และในความรู้สึกดังกล่าวมีบุคคลหนึ่งที่มีความเอื้ออาทร สามารถช่วยเหลือและเป็นมิตรต่อเราได้ ความรู้สึกเชื่อถือและไว้วางใจทำให้บุคคลกล้าเปิดเผยเรื่องราวของตนเอง กล้าปรึกษาหารือและขอความเห็น ความรู้สึกเชื่อถือและไว้วางใจที่ผู้ป่วยมีต่อพยาบาล จะช่วยก่อให้เกิดผลดีต่อกระบวนการรักษาพยาบาล และก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย

๓. ความรู้สึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา (empathy) ความรู้สึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา หมายถึง การที่เรารู้และยอมรับว่าบุคคลแต่ละคนมีความคิด ความเชื่อ

ความรู้สึกของตนเองที่แตกต่างจากบุคคลอื่น ความรู้สึกเอาใจเขามาใส่ใจเราที่มีต่อผู้ป่วย คือ การรับรู้สภาพความรู้สึก ความคิดของผู้ป่วยเสมือนหนึ่งว่าถ้าเราเป็นตัวผู้ป่วยขณะนั้น เราคิดอย่างไร มีเหตุผลใด ความรู้สึกเอาใจเขามาใส่ใจเราจะช่วยให้พยาบาลไม่โกรธเคืองที่ผู้ป่วยอาจขัดขืนและล้งเลต่อ การปฏิบัติตามคำแนะนำ และไม่ด่วนตัดสินใจแทนผู้ป่วยทันที แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่พยาบาลเห็นว่าดีและเหมาะสม

๔. ความเห็นอกเห็นใจ (sympathy) ความเห็นอกเห็นใจ คือ การรับรู้ในปัญหาของผู้ป่วย การให้ความสนใจ ความเมตตา และการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานั้น ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกว่าเขาไม่ได้ถูกทอดทิ้ง มีคนเข้าใจให้คำปรึกษาและเป็นผู้ให้กำลังใจแก่เขา ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ที่ให้แต่ความช่วยเหลือตามที่ผู้ป่วยเรียกร้อง ซึ่งจะทำให้ผู้ป่วยยิ่งอ่อนแอและเรียกร้อง ความเห็นอกเห็นใจต้องทำให้ผู้ป่วยเกิดความรู้สึกที่เข้มแข็ง อบอุ่น และสามารถเผชิญปัญหาได้

๕. การให้ความเคารพ (respect) พยาบาลต้องพบปะกับบุคคลจำนวนมาก ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งด้านชาติวุฒิ คุณวุฒิ และวัยวุฒิ การแสดงความเคารพต่อคุณลักษณะที่แตกต่างกันทั้งสามประการถือเป็นกฎธรรมชาติ เป็นสิทธิมนุษยชนที่พึงได้รับ พยาบาลให้การเคารพต่อคุณลักษณะทั้งสามประการของผู้ป่วยเท่ากับการให้ความเคารพต่อตนเอง การสังเกตบุคลิกลักษณะและท่าทางของผู้ป่วย เป็นแนวทางหนึ่งที่พยาบาลสามารถบอกตนเองได้ว่าควรจะใช้คำพูด แสดงกริยา หรือปฏิบัติต่อผู้ป่วยอย่างไรที่เป็นมารยาทอันดี และแสดงออกถึงความเป็นผู้มีจริยธรรมในการให้ความเคารพต่อภาวะความเป็นมนุษย์ของบุคคล ขณะเดียวกันพยาบาลก็มีสิทธิที่จะได้รับความเคารพทั้งสามประการนี้จากบุคคลอื่นเช่นกัน

๖. ความเป็นผู้มีอารมณ์ขัน (humour) การมีอารมณ์ขันก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพจิต ช่วยลดความตึงเครียดและช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี การรู้จักมีอารมณ์ขันในการมองสิ่งต่าง ๆ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญ เป็นผลดีทั้งต่อความรู้สึกของพยาบาลและผู้ป่วย ความเป็นผู้มีอารมณ์ขันจะช่วยให้พยาบาล

และผู้ป่วยเกิดความรู้สึกเป็นกันเอง ยอมรับและเผชิญความเป็นจริงที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่ต้องระมัดระวังโดยใช้อารมณ์ขันให้เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์

การพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพ

พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นเกณฑ์ตัดสินความดี และมีทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (moral development theory) ที่ใช้ในวิชาชีพการพยาบาลประกอบด้วย ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก และค่านิยมและการทำความกระจ่างในค่านิยม

๑. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's moral development theory)

พัฒนาการทางจริยธรรม (moral development) เป็นกระบวนการของการเรียนรู้ที่จะบอกความแตกต่างระหว่างความถูกต้องกับความผิด และเรียนรู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ การพัฒนาจริยธรรมเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนที่เริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็กและต่อเนื่องไปตลอดชีวิต (Berman et al., 2008) และเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ถ้าได้รับการส่งเสริมและฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เมื่อบุคคลต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก็สามารถทำได้โดยการปรับเปลี่ยนความคิดหรือความรู้สึกของตนเอง การตัดสินทางจริยธรรมนอกจากจะใช้เหตุผลจากทฤษฎีจริยศาสตร์แล้ว ยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ทฤษฎีที่อธิบายพัฒนาการทางจริยธรรมที่นักวิชาการกล่าวถึง คือ ทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg's theory) ทฤษฎีนี้ให้ความสนใจกับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ (moral reasoning)

ลอเรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน อธิบายว่า “จริยธรรมมีพื้นฐานมาจากการพัฒนาทางสติปัญญาโดยการพัฒนาทางจริยธรรมจะเกิดขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่วัยทารก และจะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ รวมทั้งการรับรู้ทางสังคมและบทบาททางสังคมก็มีความสัมพันธ์ทางจริยธรรม

ของบุคคลด้วย เราสามารถประเมินระดับจริยธรรมในตัวบุคคลได้จากเหตุผลที่บุคคลเลือกกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง”

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวของจีน พิวาเจท์ (Jean Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสท์ และพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นมิได้บรรลุจุดสมบูรณ์เมื่อบุคคลอายุได้ ๑๐ ปี แต่จะพัฒนาไปอีกหลายขั้นตอนจากอายุ ๑๑-๒๕ ปี และเขายังเชื่อว่าการวัดขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมจะต้องใช้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเดียวกันเท่านั้น โคลเบอร์กจึงได้ศึกษาระดับพัฒนาการหรือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กชายวัยเด็กระยะเริ่มต้นถึงวัยรุ่นตอนปลาย อายุระหว่าง ๒-๑๖ ปี พบว่าระดับพัฒนาการทางจริยธรรม แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ในแต่ละระดับแบ่งออกเป็นระดับละ ๒ ชั้น (ชัชชัย คุ่มทวีพร, ๒๕๔๘; ลิวลี ศิริไล, ๒๕๕๖; Burkhardt & Nathaniel, 2002; Fry & Johnstone, 2002; Berman et al., 2008) ดังนี้

ระดับ ๑ : ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์สังคมหรือระดับก่อนมีจริยธรรม (preconventional level) อยู่ในช่วงอายุ ๒-๑๐ ปี การที่เรียกระดับนี้ว่าก่อนกฎเกณฑ์สังคม เพราะว่าเด็กในวัยนี้ยังไม่เข้าใจกฎเกณฑ์สังคม ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง แต่จะรับกฎเกณฑ์ข้อกำหนดว่าอะไรดี-ไม่ดี จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น พ่อแม่ ครู หรือเด็กที่โตกว่า บุคคลที่มีการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการพัฒนาจริยธรรมระดับนี้ คือ หลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ เชื้อฟุ้งเพื่อให้ได้รับรางวัล การจะทำอะไรมักคำนึงถึงผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่ตนจะได้รับเป็นใหญ่ ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจการกระทำ โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น แสดงว่าบุคคลนั้นมีระดับพัฒนาการทางจริยธรรมเท่าเด็กอายุ ๒-๑๐ ปี โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น ๒ ชั้น คือ

ชั้น ๑ : ยึดหลักการเชื้อฟุ้งเพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษ (the obedient and punishment orientation) ชั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ ๒-๗ ปี เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กวัยนี้คือคิดถึงตัวเองเป็นหลัก มุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ และยอมทำตามคำสั่งผู้ใหญ่

เพราะเป็นผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ฯลฯ ความดีในความรู้สึกของเด็ก คือสิ่งที่ทำไปแล้วไม่ถูกลงโทษ เช่น ไม่รับของของคนอื่นเพราะกลัวแม่ดู

บุคคลที่มีการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการกระทำหรือไม่กระทำ โดยพิจารณาที่ผลของการกระทำว่าจะส่งผลต่อตนเองอย่างไร และจะหลบหลีกการถูกลงโทษทางกาย เพราะกลัวได้รับความเจ็บปวด ยอมทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน บุคคลที่มีการชะงักของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมลักษณะนี้ แสดงว่าบุคคลนั้นมีระดับพัฒนาการทางจริยธรรมเท่าเด็กอายุ ๒-๗ ปี

ขั้น ๒ : ยึดผลประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่ หรือยึดหลักการแสวงหารางวัล คำชมเชยและการแลกเปลี่ยน (the instrumental - relativist orientation) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ ๗-๑๐ ปี เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กวัยนี้คือ เด็กจะเชื่อฟังหรือทำตามผู้ใหญ่ ถ้าคิดว่าตนเองจะได้รับประโยชน์สิ่งตอบแทน รางวัล คำชมเชย สิ่งแลกเปลี่ยน หรือได้รับความพึงพอใจ พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง และประโยคที่ใช้ เช่น “ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะให้.....” ดังนั้นวิธีจูงใจเด็กให้ทำความดี ส่วนใหญ่จะใช้วิธีสัญญาว่าจะให้รางวัลมากกว่าการขู่ว่าจะลงโทษจึงจะเป็นผลดี

บุคคลที่มีการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นนี้ เป็นผู้ที่ยึดว่าการกระทำที่ถูกต้องคือ การกระทำที่สนองความต้องการของตนและทำให้ตนเกิดความพอใจ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น การสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นไปในลักษณะแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การกระทำแบบดีมาดีตอบ ร้ายมาร้ายตอบ เข้าทำนอง “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นนี้จะมีเหตุผลในการทำหรือไม่ทำอะไร เช่น ทำแล้วไม่คุ้ม ทำหน้าที่ก็ต้องขอสิ่งตอบแทน มิฉะนั้นจะไม่ทำ หรือ การตัดสินใจคุณค่าการพยายามอยู่ที่การได้รับสิ่งตอบแทนที่คุ้มค่า บุคคลที่มีการชะงักของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมลักษณะนี้ แสดงว่าบุคคลนั้นมีระดับพัฒนาการทางจริยธรรมเท่าเด็กอายุ ๗-๑๐ ปี

ระดับ ๒ : ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (conventional level) อยู่ในช่วงอายุ ๑๐-๑๖ ปี เป็นระดับที่เด็กจะพยายามกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามความคาดหวัง ตามกฎเกณฑ์ของครอบครัว กลุ่ม หรือสังคม ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เด็กจะประพฤติตนอยู่ในโอวาท กระทำในสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมเห็นว่าถูก ดี และควรทำ หลีกเลี่ยงความประพฤติที่บุคคล กลุ่มหรือสังคมลงความเห็นว่าไม่ดี เพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับ โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง จะถือความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญ เป็นระดับที่บุคคลเรียนรู้ที่จะกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยของตน กระทำตามกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของศาสนา รู้จักที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถแสดงบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสม เมื่ออยู่ในสังคม โคลเบิร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น ๒ ชั้น คือ

ชั้น ๓ : ยึดหลักทำตามผู้อื่นเห็นชอบ หรือ การยอมรับของกลุ่ม (the interpersonal concordance orientation) ชั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ ๑๐-๑๓ ปี โคลเบิร์กอธิบายว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กวัยนี้ "พฤติกรรมของคนดี" ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดา มารดาหรือเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรม "ดี" หมายถึง พฤติกรรมที่จะทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ หรือไม่ประพฤติผิดเพราะเกรงว่าพ่อแม่จะเสียใจ การตัดสินใจของเด็กที่จะกระทำพฤติกรรมอะไรจะคำนึงถึงความเห็นชอบของคนอื่น ยังไม่เป็นตัวของตัวเอง จะคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน เพื่อต้องการรักษาสัมพันธภาพที่ดี เป็นที่ยอมรับของหมู่คณะ การช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้เขาพอใจและยกย่องชมเชย สิ่งที่ดีที่ควรในความรู้สึกของเด็กวัยนี้ คือ การยอมรับของกลุ่มเพื่อน ตัวอย่างเช่น การแต่งกายตามแบบเพื่อน

บุคคลที่มีการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นนี้ คือ การทำให้ผู้อื่นพอใจและยอมรับ ลักษณะเด่นคือการคล้อยตาม บุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมชะงักในชั้นนี้ จะเป็นผู้กระทำการใด ๆ โดยเห็นแก่พวกพ้อง เครือญาติและเพื่อนฝูง มากกว่าจะตัดสินใจกระทำสิ่งใดเพื่อส่วนรวม พยายามทำตนให้ผู้อื่นรัก

หรือมองเห็นว่าตนน่ารัก แสดงว่าบุคคลนั้นมีระดับพัฒนาการทางจริยธรรมเท่า
เด็กอายุ ๑๐-๑๓ ปี

ขั้น ๔ : ยึดหลักการทำตามกฎระเบียบของสังคม (the social system and conscience maintenance) ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ ๑๓-๑๖ ปี เป็นระยะวัยรุ่น โคลเบอร์กอธิบายว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นนี้ ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อย ต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือคนที่ประพฤติถูกต้องคือคนที่ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบของสังคม

พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้ คือ บุคคลจะเริ่มมองเห็นความสำคัญของกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ การทำตามหน้าที่ตน แสดงการยอมรับและเคารพในอำนาจและมุ่งรักษาไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ทางสังคม ดังนั้นบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามหน้าที่ของสังคม โดยบุคคลรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคม จึงมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์หรือความคาดหวังของสังคม ทำเพราะเป็นหน้าที่ ไม่ได้ทำเพราะมีการเคารพเชื่อถือ แต่ทำเพราะไม่ต้องการให้ถูกตำหนิ สิ่งที่ดีที่ถูกขึ้นอยู่กับระเบียบ ประเพณี หรือกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ เช่น การบวชเรียน การถือศีล บุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมหยุดชะงักในขั้นนี้ เวลาจะกระทำการใด ๆ มักอ้างกฎระเบียบเป็นสำคัญ โดยไม่สนใจประโยชน์ส่วนรวม

ระดับ ๓ : ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์สังคมหรือระดับมีจริยธรรมของตนเอง (postconventional or autonomous level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ เป็นหลักจริยธรรมของผู้มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป บุคคลที่จะแสดงพฤติกรรม ได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักประพฤติปฏิบัติตามการตัดสินใจว่า ถูก-ผิด ควร-ไม่ควร กฎเกณฑ์และกฎหมายควรตั้งอยู่บนหลักความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก ทำให้บุคคลตัดสินใจประเด็น

ขัดแย้งของตนเองโดยใช้ความคิดไตร่ตรอง อาศัยค่านิยมและกฎเกณฑ์ที่ตนเชื่อ และยึดถือปฏิบัติ เข้าถึงสิทธิมนุษยชน ประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อถือส่วนตัว มีการคิดตรอง เชื่อใจตนเอง แล้วตัดสินใจตามความสำคัญหรือตามความถูกต้อง ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เป็นสากลนิยมมากกว่าคล้อยตามสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า จริยธรรมระดับนี้ การตัดสินใจพฤติกรรมใด ๆ เป็นไปตามความคิดและเหตุผลของตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามที่ตนคิดว่าเหมาะสม โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น ๒ ชั้น คือ

ชั้น ๕ : ยึดหลักการทำตามสัญญาสังคม ทำเพื่อส่วนรวม (the social contract, legalistic orientation) พบได้ในวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป โคลเบอร์กอธิบายว่า ชั้นนี้เน้นความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูก สมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิส่วนบุคคล ก่อนที่จะใช้เป็นมาตรฐานทางจริยธรรม ได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่า สิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก ในชั้นนี้ การถูกและผิดขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละคน แม้ว่าจะเห็นความสำคัญของสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคล แต่เปิดให้มีการแก้ไขโดยคำนึงถึงประโยชน์และสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น

ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมชั้นนี้ คือ ชั้นหลักการใช้เหตุผลการทำหน้าที่ตนเองตามสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น และการเคารพตนเอง เลือกกระทำโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ประโยชน์ของคนหมู่มาก เป็นการกระทำที่เป็นไปตามข้อตกลงและยอมรับกันของผู้ที่มีจิตใจสูง โดยจะต้องนำเอากฎเกณฑ์ของสังคม กฎหมาย ศาสนา และความคิดเห็นของบุคคลรอบด้านมาร่วมในการพิจารณาความเหมาะสมด้วยใจเป็นกลาง เข้าใจสิทธิของตน ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น สามารถควบคุมและบังคับใจตนเองได้ เคารพการตัดสินใจที่จะกระทำด้วยตนเอง ไม่ถูกควบคุมจากบุคคลอื่น จึงทำในสิ่งที่เสี่ยงส่วนมากในสังคมยอมรับเป็นการทำตามมาตรฐานสังคม โดยยึดหลักความเท่าเทียมกัน ความยุติธรรม

เสรีภาพ เช่น การทำตามจรรยาบรรณวิชาชีพ การช่วยเหลือคนจน มีความภาคภูมิใจเมื่อทำดีและละอายใจเมื่อทำชั่ว

ขั้น ๖ : ยึดหลักการทำตามอุดมคติสากล (the universal-ethical-principle orientation) เป็นขั้นสูงสุดของพัฒนาการทางจริยธรรม พบในผู้มีอายุ ๒๕ ปี ขึ้นไป โคลเบอร์ก เชื่อว่า เมื่อมนุษย์ก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ ควรจะพัฒนาความงอกงามในจิตใจของตน (spiritual growth) บุคคลจะเลิกมุ่งหวังสิ่งตอบแทนต่าง ๆ ในการกระทำ เพราะชีวิตจะเริ่มมาถึงจุดปลายทาง ความเห็นประโยชน์ส่วนตัว การสร้างฐานะก็จะน้อยลง จึงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนอื่น ทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน คำนึงถึงเพียงแต่ความสบายใจ ความสงบสุขในบั้นปลายแห่งชีวิตเท่านั้น ซึ่งเป็นจริยธรรมขั้นสูงสุด และเชื่อว่าคนอยู่ในระดับนี้น้อยมาก

ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้ ใช้หลักทำตามอุดมคติสากลคือจะมีการแสดงพฤติกรรมตามหลักการ คุณธรรมสากล นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน คำนึงถึงความถูกต้อง ความยุติธรรม ยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ มีความยึดหยุ่นในหลักจริยธรรมของตนเองอย่างมีสติ ด้วยความยุติธรรม และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล มีหลักธรรมประจำใจของตนเอง มีความเกลียดกลัวความชั่ว ละอายและเกรงกลัวต่อบาป เลื่อมใสศรัทธาในความดีงาม ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก พบในวัยผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา มีประสบการณ์และความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของตนเองและของคนอื่น ๆ

ตารางที่ ๑ ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ระดับพัฒนาการทางจริยธรรม (level)	ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (stage)
ระดับ ๑ ก่อนกฎเกณฑ์สังคม หรือ ก่อนมีจริยธรรม (อายุ ๒-๑๐ ปี)	ขั้น ๑ ยึดหลักการเชื่อฟังเพื่อหลบหลีก การถูกลงโทษ (อายุ ๒-๗ ปี)
	ขั้น ๒ ยึดผลประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่ หรือ ยึดหลักการแสวงหารางวัล คำชมเชย และ การแลกเปลี่ยน (อายุ ๗-๑๐ ปี)
ระดับ ๒ มีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ สังคม (อายุ ๑๐-๑๖ ปี)	ขั้น ๓ ยึดหลักทำตามผู้อื่นเห็นชอบ หรือ การยอมรับของกลุ่ม (อายุ ๑๐-๑๓ ปี)
	ขั้น ๔ ยึดหลักการทำตามกฎระเบียบของ สังคม (อายุ ๑๓-๑๖ ปี)
ระดับ ๓ มีจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ สังคม หรือ ระดับมีจริยธรรม ของตนเอง (อายุ ๑๖ ปี ขึ้นไป)	ขั้น ๕ ยึดหลักการทำตามสัญญาสังคม ทำเพื่อส่วนรวม (อายุ ๑๖ ปี ขึ้นไป)
	ขั้น ๖ ยึดหลักการทำตามอุดมคติสากล (อายุ ๒๕ ปี ขึ้นไป)

ตารางที่ ๒ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและตัวอย่าง

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ตัวอย่าง
<p>ระดับ ๑</p> <p>ขั้น ๑ ยึดหลักการเชื่อฟัง เพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษ</p>	
<p><u>เหตุผลเชิงจริยธรรม:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ความดีคือสิ่งที่ทำไปแล้วไม่ถูกลงโทษ - ยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตน - หลบหลีกการถูกลงโทษ/กลัวถูกลงโทษ - กลัวเจ็บ กลัวตกนรก กลัวถูกฆ่า - เห็นแก่ตัว คิดถึงตัวเองเป็นหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> ๑) นักเรียนรีบทำงานส่งอาจารย์ให้ทันเวลา เพราะกลัวถูกหักคะแนน ๒) นักเรียนเข้าห้องเรียนตรงเวลา เพราะเกรงว่าจะเช็ดชื่อไม่ทัน ๓) แต่งกายถูกระเบียบเฉพาะต่อหน้าอาจารย์ ๔) ให้การพยาบาลแล้วเกิดความผิดพลาด และไม่รายงานหัวหน้าเวรเกรงว่าจะถูกลงโทษทางวินัย ๕) ขยันทำงานต่อหน้าหัวหน้าเท่านั้น ๖) ตัดป้ายชื่อเฉพาะเวลาที่ผู้ตรวจการจะมาเยี่ยมที่หอผู้ป่วย ๗) ขับรถถูกกฎจราจรเมื่อเห็นกล้องวงจรปิดที่สี่แยกเท่านั้น ๘) ดูแลผู้ป่วยที่มีฐานะทางสังคมดีกว่า ดูแลผู้ป่วยที่ด้อยฐานะทางสังคม
<p>ขั้น ๒ ยึดผลประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่ หรือ ยึดหลักการแสวงหารางวัล คำชมเชย และการแลกเปลี่ยน</p>	
<p><u>เหตุผลเชิงจริยธรรม:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เชื่อฟังหรือทำตามผู้ใหญ่ ถ้าคิดว่าตนเองจะได้รับประโยชน์ สิ่งตอบแทน รางวัล คำชมเชย สิ่งแลกเปลี่ยน หรือได้รับความพึงพอใจ 	<ul style="list-style-type: none"> ๑) นักเรียนจะดูแลผู้ป่วยด้วยความเอาใจใส่เฉพาะต่อหน้าอาจารย์ เพราะต้องการคำชมเชย

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ตัวอย่าง
<ul style="list-style-type: none"> - เหตุผลของการทำคือทำเมื่อได้สิ่งตอบแทนที่คุ้มค่า - ทำหน้าที่เพื่อหวังสิ่งตอบแทน มิฉะนั้นจะไม่ทำ - การตัดสินใจคุณค่าการพยาบาล อยู่ที่การได้รับสิ่งตอบแทนที่คุ้มค่า - การสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นไปในลักษณะแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การกระทำแบบดีมาดีตอบ ร้ายมาร้ายตอบ 	<ul style="list-style-type: none"> ๒) พยาบาลตอบโต้ญาติผู้ป่วยด้วยเสียงดัง เพราะถูกญาติผู้ป่วยพูดจาก้าวร้าว ๓) กลับแก้งเพื่อนร่วมงาน เพราะถูกเพื่อนร่วมงานนินทาว่าร้าย ๔) พยาบาลลัดคิวให้ผู้ป่วยซึ่งเป็นญาติของตนเองเข้ารับการตรวจก่อนผู้ป่วยอื่น

ระดับ ๒

ขั้น ๓ ยึดหลักทำตามผู้อื่นเห็นชอบ หรือการยอมรับของกลุ่ม

เหตุผลเชิงจริยธรรม:

- ทำให้ผู้อื่นพอใจและยอมรับ ไม่เป็นตัวของตัวเอง
- เห็นแก่พวกพ้อง เครือญาติและเพื่อนฝูงมากกว่าจะตัดสินใจกระทำสิ่งใดเพื่อส่วนรวม
- พยายามทำตนให้ผู้อื่นรักหรือมองว่าตนน่ารัก
- ชอบการชมเชย การยอมรับ และการสนับสนุน
- การตอบสนองของพยาบาล จะคำนึงถึงความต้องการของผู้ป่วย ผู้ร่วมงานองค์กร และวิชาชีพ
- ปฏิบัติการพยาบาลเพื่อให้เกิดการยอมรับจากผู้อื่นและสังคม

- ๑) ช่วยปกปิดความผิดของเพื่อนสนิท เพราะเกรงว่าจะเสียเพื่อน
- ๒) ใส่ร้ายผู้อื่นเพื่อปกป้องเพื่อนรัก โดยไม่คำนึงว่าเพื่อนรักทำถูกต้องหรือไม่
- ๓) หัวหน้าที่กคัดเลือกพยาบาลที่เป็นเพื่อนของน้องสาว ขึ้นมาเป็นรองหัวหน้าตึก
- ๔) นางสาว ก. ยอมรับผิดแทนเพื่อน เพราะสงสารเพื่อน เกรงว่าเพื่อนจะถูกลงโทษ
- ๕) นาย ก. เป็นคนหนึ่งในคณะกรรมการบริหารของโรงพยาบาล เห็นชอบตามกรรมการอื่นให้อนุมัติงบประมาณให้กับโครงการของโรงพยาบาลที่เสนอมາ

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ตัวอย่าง
<p>ชั้น ๔ ยึดหลักการทำตามกฎระเบียบของสังคม</p>	
<p><u>เหตุผลเชิงจริยธรรม:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำเพราะเป็นหน้าที่ ไม่ได้ทำเพราะมีการเคารพเชื่อถือ แต่ทำเพราะไม่ต้องการให้ถูกตำหนิ - มีการไตร่ตรองโดยยึดเกณฑ์ ระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ ที่สังคมกำหนดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม/เชื่อฟังกฎหมาย - ทำเพราะเป็นข้อปฏิบัติทางศาสนา เป็นระเบียบ ประเพณี หรือกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ เช่น การบวชเรียน การถือศีล - ประสิทธิภาพของการปฏิบัติการพยาบาลอยู่ที่หลักการและการยอมรับจากสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> ๑) เข้าชั้นเรียนตรงเวลาตามกฎ เพราะเชื่อว่านักศึกษาที่ดีต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ๒) การเสียภาษีเงินได้เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่มีรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด ๓) เข้าร่วมประชุมวิชาการเพื่อสะสมคะแนนการเพิ่มพูนความรู้ ในการขอใบประกอบวิชาชีพการพยาบาล ๔) การทำงานในวันหยุดตามที่หัวหน้ามอบหมายในเวลากระชั้นชิด เพราะไม่ต้องการขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ๕) พยาบาลยอมอยู่เป็นเพื่อนผู้ป่วยเด็ก เพราะเกรงว่าจะถูกตำหนิว่าขาดน้ำใจ หากไม่ทำตามที่ผู้ป่วยขอร้อง ๖) ทำตามกฎจราจร เพราะต้องการเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมายบ้านเมือง
<p>ระดับ ๓</p> <p>ชั้น ๕ ยึดหลักการทำตามสัญญาสังคม ทำเพื่อส่วนรวม</p>	
<p><u>เหตุผลเชิงจริยธรรม:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความภาคภูมิใจเมื่อทำดีและละอายใจเมื่อทำชั่ว - ทำโดยเห็นแก่ประโยชน์สุขของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน - เข้าใจสิทธิของตน ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> ๑) การทำงานในวันหยุดตามที่หัวหน้ามอบหมายในเวลากระชั้นชิด เพราะเชื่อว่าจะช่วยให้ภารกิจสำคัญของหน่วยงานสำเร็จตามเวลา

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ตัวอย่าง
<ul style="list-style-type: none"> - เคารพการตัดสินใจที่จะกระทำด้วยตนเอง ไม่ถูกควบคุมจากบุคคลอื่น - ปฏิบัติการพยาบาลตามหลักการและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ ทำตามมาตรฐานสังคม โดยยึดหลักความเท่าเทียมกัน ความยุติธรรม เสรีภาพ เช่น การทำตามจรรยาบรรณวิชาชีพ การช่วยเหลือคนจน เป็นต้น - ปฏิบัติการพยาบาลครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของผู้ป่วย 	<p>๒) ปฏิบัติการพยาบาลตามจรรยาบรรณวิชาชีพ จะช่วยให้ผู้รับบริการได้รับการดูแลอย่างดีและมีความปลอดภัย</p> <p>๓) พยายามยอมอยู่เป็นเพื่อนผู้ป่วยเด็กตามที่เด็กขอร้อง เพราะคิดว่าจะช่วยให้เด็กมีความสุข และเป็นจรรยาบรรณของวิชาชีพพยาบาล</p> <p>๔) ทำตามกฎหมายจรรยาบรรณ เพราะเกรงว่าจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนจากการทำผิดกฎหมาย</p>

ชั้น ๖ ยึดหลักการทำตามอุดมคติสากล

<p><u>เหตุผลเชิงจริยธรรม:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - การตัดสินใจจะทำจะยึดหลักจริยธรรมมากกว่าการยึดหลักการ กฎระเบียบ หรือข้อบังคับ โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ความยุติธรรม - ให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ยอมรับในคุณค่าและเคารพความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยในฐานะบุคคล - มีความยึดหยุ่นในหลักจริยธรรมของตนอย่างมีสติ ด้วยความยุติธรรม - มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน คำนึงถึงเพียงแต่ความสบายใจ ความสงบสุข - มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ เกลียดกลัวความชั่ว ละอายและเกรงกลัวต่อบาป เลื่อมใสศรัทธาในความดีงาม 	<ul style="list-style-type: none"> ๑) ดูแลผู้ป่วยทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ เช่น ผู้ป่วยต่างด้าว ผู้ป่วยเอดส์ ๒) ประเมินผลการเรียนของนักศึกษาตามศักยภาพที่แท้จริง ๓) ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนด้วยความเสมอภาค ๔) ตัดสินใจเลือกความยุติธรรม แม้ว่าตนเองจะได้รับผลเสียจากการตัดสินใจนั้น ๕) พยายามยอมอยู่เป็นเพื่อนผู้ป่วยเด็ก เพราะคิดว่าคนเราควรช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเท่าที่จะทำได้ เพราะการช่วยเพื่อนมนุษย์ที่มีความทุกข์ เป็นเมตตาธรรมที่ควรปฏิบัติ และทำโดยไม่หวังผลตอบแทน
---	--

ใบงาน

1.ความสำคัญของจริยธรรมต่อวิชาชีพการพยาบาล มีอะไรบ้าง

ตอบ.....

2.จริยธรรมทางการพยาบาล หมายถึง

ตอบ.....

3.จริยธรรมทางการพยาบาล ประกอบด้วยอะไรบ้าง

ตอบ.....